

Галина Анатоліївна УТКІНА

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри маркетингу та менеджменту,
Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського
E-mail: franzolka16@yandex.ua

**СТАН ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІЙ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ**

Уткіна, Г. А. Стан організаційного забезпечення регіональної інноваційної діяльності в сільськогосподарській галузі України [Текст] / Галина Анатоліївна Уткіна // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярошук (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2017. – Том 27. – № 1. – С. 247-256. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Вступ. Основними елементами розвитку інноваційної діяльності, інноваційних процесів індустріальної епохи стали винаходи нових технологій, матеріалів, засобів праці тощо. Відмінність сучасної епохи знанневої економіки в тому, що інноваційні процеси ґрунтуються та розвиваються за рахунок інформації та її ефективного використання, швидкого та всеохопного аналізу, можливостей виокремлювати вузько специфічні необхідні дані з великого загалу. Досвід країн ЄС свідчить про необхідність розвитку саме регіональних інноваційних складових як елементів єдиної програми розвитку.

Мета статті – розкрити зміст і стан організаційного забезпечення регіональної інноваційної діяльності сільськогосподарської галузі АПК України.

Результати. Акцентовано увагу на те, що визначальною проблемою регіональної політики України нині постає вирівнювання соціально-економічного розвитку регіонів, що можливе на основі системних інноваційних перетворень суспільних виробничих процесів загалом на основі перебудови всієї системи інноваційної активності в галузі. З огляду на структуру сільськогосподарської галузі України доречним є визначення щодо реалізації регіональної інноваційної системи відносно її учасників та внеску кожного зокрема у досягнення цілісності системи – від Національної аграрної академії України до викладання математики у середній школі. Констатовано, що на державному та регіональному рівнях відбувається певне організаційне забезпечення становлення інноваційної діяльності сільськогосподарської галузі. Проте, доки не буде створено реально діючих центрів реалізації обґрунтованої моделі планування розвитку територій сільської місцевості, пріоритетне завдання яких має полягати у виконанні не лише освітньо-інформаційного забезпечення виробничої діяльності, а й реалізації координаційних функцій, не можна гарантувати впровадження ефективної регіональної інноваційної діяльності у сільськогосподарській галузі загалом.

Задля результативного використання власних знань, взаємозумовлених із набутими у результаті засвоєння інформаційних потоків, товаровиробник повинен мати відповідний рівень професійно зумовленої знанневої бази із навичками практичної реалізації в галузі фахової діяльності. Це і зумовлює наявність обов'язкового інтелектуального фону на рівні регіону (бази удосконалення знань, відповідного освітнього рівня суб'єктивного ресурсу регіону). Побудова системи управління інноваційного розвитку територіальних громад вимагає з'ясування й урахування зв'язків інноваційного розвитку в тріаді «освіта-наука-виробництво».

Ключові слова: інноваційні процеси; регіональні інноваційні складові; загальна освіта; структура інноваційного процесу; вища професійна освіта; тріада «освіта-наука-виробництво».

Galyna Anatoliyivna UTKINA

PhD in Economics,
Associate Professor,
Department of Marketing and Management,
Donetsk National University of Economics and Trade named after Mykhayilo Tugan-Baranovsky, Kryvyi Rih,
Ukraine
E-mail: franzolka16@yandex.ua

THE ORGANIZATIONAL SUPPORT OF REGIONAL INNOVATIVE ACTIVITY IN AGRICULTURE SECTOR OF UKRAINE

Abstract

Introduction. *New technologies, materials and means became the main elements of innovation, innovative activity of the industrial age emerged. The difference of the modern era of knowledge economy is in the fact that innovation processes are based and they develop owing to effective usage of information, fast and comprehensive analysis, the capabilities to isolate highly specific necessary data from large total ones. The experience of the EU countries shows the need for the development of the regional innovative components as elements of a single programme of the development.*

The purpose of the article is to reveal the content and the organizational support of regional innovative activity of agrarian business in Ukraine.

Results. *The attention is given to the fact that the equalization of socio-economic development of regions appears to be a crucial problem of Ukraine's regional policy now. This process may be based on systematic innovation transformation of social production processes, which is generally based on the restructuring of the entire system of innovative activity in the industry. Taking into account the structure of the agricultural sector in Ukraine, it is extremely appropriate to determine the implementation of the regional innovation system with respect to its members and in particular the contribution of each to achieve the integrity of the system - from the National Agrarian Academy of Ukraine to teaching math in high school. It is proved that both state and regional levels provide a particular organizational support of innovative activity of the agricultural sector. However, until operating centers of implementing reasonable model of development planning in rural areas are organized, nobody can ensure the implementation of effective regional innovative activity of agriculture industry in general. That is because their main task is not only in education and information support of the productive activities, but also in the implementation of coordination functions.*

To implement effective opportunity to use the knowledge linked to acquired assimilation of information flows, commodity producer should have an appropriate level of professional knowledge base due to the practical implementation of skills in professional activities. This leads to a mandatory intellectual background at the regional level (improving knowledge base, relevant educational level of subjective life of the region). The building of innovative development system of communities requires clarification and consideration of ties of innovative development of the triad "education-science-production".

Keywords: *innovative processes; innovative regional components; general education; the structure of the innovative process; higher vocational school; triad "education-science-production".*

JEL classification: O120, M150, Q120

Вступ

Визначальною проблемою регіональної політики України нині постає вирівнювання соціально-економічного розвитку регіонів, що можливе на основі системних інноваційних перетворень суспільних виробничих процесів загалом. Особливо гостро окреслена проблема постає на фоні нерівномірності умов і стратегії розвитку кожного регіону зокрема у контексті впровадження нової архітектури взаємовідносин «держава – регіон». Інновації та інноваційний розвиток кожного регіону складатиметься з системи різних елементів, за наявності в кожній загальних складових, що становитимуть програму розвитку суспільства і сприятимуть створенню єдиного інноваційного простору держави. Визначення цих загальних складових виходить із системного витлумачення інновацій. Варто акцентувати на тому, що наукове обґрунтування необхідності системного трактування інновацій у розрізі держави та її підсистем започаткував шведський економіст Б.-А. Лундвалл у праці «Національна система інновацій» (1992 р.) [1]. Донині ця економічна теорія інтерпретується неоднозначно. Зокрема, в дослідженнях М. Портера [14] під національною інноваційною системою розуміється симбіоз різних факторів, які на рівні економіки підтримують процеси придбання, виробництва, дифузії й адаптації нового технологічного знання загалом. Із часом ця категорія наповнилася іншим змістом. Так, на переконання

провідного російського економіста С. П. Лапаєва, під національною інноваційною системою (з погляду інституційного підходу) варто розуміти «сукупність інститутів, що належать до приватного та державного секторів, які індивідуально й у взаємодії обґрунтовують розробку і розповсюдження інновацій у межах конкретної держави» [9, с. 83]. Згідно з Розпорядженням КМУ 2009 року «Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи», національна інноваційна система – це сукупність законодавчих, структурних і функціональних компонентів (інституцій), які задіяні у процесі створення та застосування наукових знань та технологій і визначають правові, економічні, організаційні та соціальні умови для забезпечення інноваційного процесу [15]. Закономірно, що в межах національних інноваційних систем формуються відповідні регіональні інноваційні системи. Так, на думку Л. І. Федулової, «У контексті формування інноваційної економіки регіональний компонент значно набуває структурного, а не перерозподільного характеру. Урядам належить пріоритет у галузі фундаментальних досліджень, підготовки кадрів, у тому числі для сфери досліджень і розробок, а регіони все більше втілюють у життя політику поширення інновацій» [18].

З огляду на структуру сільськогосподарської галузі України доречним є визначення щодо реалізації регіональної інноваційної системи відносно її учасників та внеску кожного зокрема у досягнення цілісності системи.

Мета статті

Мета статті – розкрити зміст і стан організаційного забезпечення регіональної інноваційної діяльності сільськогосподарської галузі АПК України.

Виклад основного матеріалу дослідження

Основними елементами розвитку інноваційної діяльності, інноваційних процесів індустріальної епохи стали винаходи нових технологій, матеріалів, засобів праці тощо. Відмінність сучасної епохи знанневої економіки в тому, що інноваційні процеси ґрунтуються та розвиваються за рахунок інформації та її ефективного використання, швидкого та всеохопного аналізу, можливостей виокремлювати вузькоспецифічні необхідні дані з великого загалу. Досвід країн ЄС свідчить про необхідність розвитку саме регіональних інноваційних складових як елементів єдиної програми розвитку. Зважаючи на специфіку інноваційної діяльності на засадах знанневої економіки, основними напрямками реалізації регіональної інноваційної системи необхідно вважати такі:

I. Створення в регіоні сектору досліджень та освітньо-наукових напрацювань, які, маючи системно-розвивальний характер, сприяли б стабільній підготовці та перепідготовці інноваційних кадрів.

II. Створення інноваційної системи як основи технологічної модернізації економіки задля підвищення її конкурентоспроможності на базі передових технологій.

Для практичної діяльності регіональної інноваційної системи варто акцентувати на аспектах ретельного управління нею. Найбільш цікавою з позиції можливостей є реалізація такої ідеї: «... перед тим, як політика спрямовуватиметься на розвиток існуючих переваг в обраних наукових сферах, потрібно забезпечити наявність на місцевому рівні компетентних виконавців та організацій» [4].

Враховуючи вищезокреслене, розглядаючи регіональну інноваційну систему як створення економічного середовища, необхідно забезпечити гармонійну діяльність її підсистем, а саме:

- організаціям, що генерують знання про нові продукти та послуги (ВНЗ, НДІ) і мають за головну мету генерування нових знань;
- організаціям, що виробляють і реалізують інноваційну продукцію (бізнес-структури), визначальна мета яких – ефективно виробництво;
- організаціям, що здійснюють фінансування інноваційних процесів (венчурні фонди, мережі спонсорів), головною метою яких є збільшення вкладеного капіталу;
- інноваційній структурі, яка повинна виконувати нівелювання ризиків, взаємодії та професійного впровадження інновацій на ринках.

Вищезазначене стало основою для формування соціального фактору необхідності усвідомлення (розуміння того, що через науково-технічний прогрес та активне проведення чіткої інноваційної політики можна забезпечити стабільний розвиток сільськогосподарської галузі загалом і складових зокрема). Створення комплексу організаційно-економічних та соціальних умов визначило зміст таких необхідних факторів інноваційної діяльності в галузях АПК в розрізі регіональної політики: наукова й організаційна готовність кадрів на всіх рівнях інноваційного процесу; вибір пріоритетних напрямків засвоєння наукових досягнень в АПК; зацікавленість сільського товаровиробника в отриманні додаткового ефекту від упровадження наукових розробок, передовсім фермера-аграрника; інформативність товаровиробників усіх галузей АПК щодо наукових розробок, рекомендованих до впровадження у виробництво; прискорення розробок інновацій, що відповідають запитам сільськогосподарських виробників; економічне стимулювання робітників інноваційної сфери згідно з наявною результативністю.

За статистичними даними (станом на кінець 2016 року), понад 30 % населення України є сільськими мешканцями, отже, проблема удосконалення та інноваційного розвитку сільських територій набуває не тільки виробничого змісту, а й соціального. А це визначає необхідність формування вмінь і навичок інноваційної діяльності щодо всіх сільськогосподарських галузей та напрямків сільськогосподарської діяльності загалом та кожного сільського мешканця зокрема.

Фундаментальні дослідження в аграрній галузі здійснює система наукових установ Національної академії аграрних наук України. Пріоритетним завданням Національної академії є наукове забезпечення розвитку галузей агропромислового комплексу, яке передбачає: 1) здійснення фундаментальних наукових досліджень; проведення і координацію прикладних наукових досліджень галузі агропромислового комплексу, що спрямовуються на здобуття нових сучасних знань про розвиток закономірностей функціонування наявних, створення нових біологічних і фізичних об'єктів; розроблення на базі знань наукових продуктів для інноваційного розвитку агропромислового комплексу, використання яких сприятиме збільшенню рівня обсягів виробництва конкурентоспроможності національної продукції; 2) методичну координацію досліджень наукових установ, а також вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації, проектно-конструкторських та інших організацій, що здійснюють наукові дослідження у галузі агропромислового комплексу; 3) розроблення нових та вдосконалення наявних форм, способів та методів проведення наукової роботи; 4) підвищення престижу наукової діяльності; 5) сприяння інтеграції вітчизняної аграрної науки до світового наукового простору; 6) участь у формуванні державної політики у сфері розвитку наукової та науково-технічної діяльності; 7) здійснення аналізу стану та визначення пріоритетних напрямів розвитку агропромислового комплексу; 8) надання інформаційних послуг суб'єктам агропромислового виробництва незалежно від форми власності; 9) підготовку наукових кадрів вищої кваліфікації [13].

Станом на кінець 2014 року до складу наукового потенціалу академії входило 48 наукових установ, поміж яких 30 інститутів, 9 національних наукових центрів, Національна наукова сільськогосподарська бібліотека, 51 дослідна станція та інші науково-дослідні установи, що перебувають у підпорядкуванні інститутів і центрів. У системі Національної академії аграрних наук України здійснюються розробки за такими науковими напрямками: розробка виробів, технологій, матеріалів, нових видів рослин та тварин, методів та теорій. Динаміку розробок та стану фінансування Національної академії аграрних наук України (2011-2015 рр.) подано в табл. 1.

Таблиця 1. Динаміка розробок та стану фінансування Національної академії аграрних наук України (2011-2015 рр.) [17]

	Усього робіт, од	З них зі створення нових видів						Фінансування витрат на наукову діяльність, тис. грн	% від загальної суми фінансування на наукові розробки по Україні
		виробів	технологій	матеріалів	сортів рослин та порід тварин	методів, теорій	інші		
2011	3204	283	693	127	458	548	1095	541067,5	5,6
2012	3163	184	631	73	417	529	1329	612644,9	5,8
2013	3313	217	671	52	437	733	1203	583490,3	5,2
2014	2954	486	568	32	464	455	949	527133,6	5,1
2015	3175	432	516	33	536	567	3175	548480,9	4,5

Із наведених даних можна констатувати, що, незважаючи на постійне зменшення (на жаль) фінансування наукової діяльності, кількість робіт, які виконувалися у структурі НААН України, з року в рік є досить сталою величиною. Найбільша кількість робіт проводилася у таких напрямках: розробка технологій – 19 % від загальної кількості робіт (2011-2015 рр.), 17 % – розробка методів і теорій, майже 15 % – розробка нових сортів рослин та порід тварин. Найбільша кількість наукових установ НААН України зосереджена у трьох містах (Київ та Київська область (20), Харків (7) та Одеса та Одеська область (4), що є негативним чинником, оскільки наукові установи віддалені від товаровиробника (рис. 1).

У регіонах, що характеризуються певною системою виробничих процесів, закономірно формується власна інноваційна інфраструктура, у тому числі – сільськогосподарського спрямування. Ця інфраструктура задається певною системою показників та механізмом взаємодії окремих елементів. Основними показниками є: чисельність населення та розміщення його по території; масштаби та

структура регіональної економіки; геополітичне й економічне значення регіону в структурі національного господарства. Інтеграція науки, освіти та виробництва є тим механізмом, який приводитиме окреслену структуру в дію.

Питанням розвитку освіти, його інституціональній структурі та функціям присвячена низка наукових досліджень, поміж яких варто відзначити дослідження В. І. Лугового [10], І. С. Каленюк [5], О. В. Кукліна [8] та ін., у яких проблема освіти розглядається з позиції особливостей сучасної економіки. Зазначимо, що наявні інші погляди на сутність освіти як соціально-філософської категорії. Так С. М. Клімов [6] розглядає систему освіти як певним чином утворену структуру, що виконує в суспільстві функції (репродуктивну, креативну, соціальну та ідеологічну). У сучасних умовах креативний початок в освіті закладено у формуванні нового типу творчо активного мислення і відповідних суб'єктивних якостей. При цьому пріоритетність репродуктивної функції освіти зберігає своє значення в повному обсязі в контексті забезпечення бази знань – передачі знань та умінь.

Рис. 1. Географічне розташування установ НААН України

Загальноосвітня школа різних напрямів формує базис сукупного інтелектуального капіталу суспільства незалежно від умов його подальшого використання. На відміну від загальноосвітньої, система професійної освіти опікується відтворенням і розвитком робітничої сили для конкретних галузей і підприємств народного господарства. Система вищої освіти спрямована на розв'язання пріоритетних завдань – отримання першої вищої освіти і професійної підготовки для підвищення кваліфікації. Завдяки інтенсивному науково-технічному розвитку суспільства потреба в постійному поповненні знань є настільки актуальною, що сформувалася концепція неперервної освіти, яка стала підґрунтям сучасних методик освіти.

Система вищої професійної освіти як підсистема всієї інфраструктури регіону має дві основні складові: власне регіональну і загальнонаціональну.

Регіональна складова пов'язана із задоволенням потреб у кваліфікованих кадрах, передовсім, конкретного регіону, що зумовлює потреби регіонального господарства та накладає відбиток на структуру і зміст освіти. Звичайно, регіональна та загальнонаціональна функції чітко регламентовані, проте фактично кожна має певні територіальні межі зайнятості фахівців (випускників).

Нині всі навчальні заклади системи сільськогосподарської освіти України поділено на дві категорії за рівнем акредитації: 17 навчальних закладів III–IV рівнів акредитації (університети та академії) та 99 навчальних закладів I–II рівнів акредитації (коледжі). Заклади аграрної освіти активно залучаються в інноваційні процеси та сприяють розширенню географії НААН України через об'єднання й утворення нових дослідницьких структур, які мають бути наближені до сільгоспвиробника. Так нині розробляється алгоритм об'єднання наукової бази інститутів і дослідних підприємств, що входять до структури НААН, із найбільш ефективних освітянських закладів. Результатом цього об'єднання стане поява 10 великих регіональних аграрно-наукових центрів, на чолі кожного з яких стоятиме університет, у складі якого буде одна-дві-три наукові установи зі ступеневою підготовкою фахівців – від ліцейних класів шкіл, молодших спеціалістів, бакалаврів тощо [12].

Надзвичайно швидкий і якісний розвиток інформаційних технологій та їх поширення у виробничій діяльності кожної організації зумовлює зростання вимог до якості регіональної робітничої сили, оскільки виникає потреба в кадрах, які не лише володіють інформаційними технологіями, а й мають здібності творчого використання нових інформаційних можливостей організації в розвитку виробництва. Відтак перед системою вищої освіти, зокрема на рівні регіонів, постає надскладне завдання з ґрунтовного оновлення навчальних програм і технологій навчання. При цьому першочерговою постає розвивальна функція, що зумовлює потребу посилення розвивальної функції базової загальної середньої освіти. Це підтверджено запитами спеціалістів щодо необхідності спрямування освітніх програм. Так провідний фахівець аграрного та харчового секторів економіки, президент асоціації «Український клуб аграрного бізнесу» Алекс Ліссітса назвав п'ять спеціальностей, які будуть найбільш затребуваними в АПК упродовж п'яти років на ринку праці:

1. ІТ-спеціалісти. Усі новітні технології передбачають використання програмного забезпечення, яке потрібно буде встановлювати, налаштовувати, розробляти.
2. Інженери. Складну та кошовну техніку потрібно обслуговувати та ремонтувати, тому компетентний інженер цінуватиметься в господарстві.
3. Агрономи. Кваліфікованих агрономів із навичками менеджера-управлінця знайти складно, тому справжні суперагрономи без роботи не залишаться.
4. Ветеринарний лікар. Спалахи АЧС, пташиного грипу, нодулярного дерматиту та інших хвороб здатні знищити не лише окремі підприємства, а й виробничі галузі. Тому компетентний ветеринарний лікар на тваринницькому підприємстві – незамінний фахівець.
5. Математик. Упровадження систем точного землеробства, використання Big Data, збір масиву даних різноманітних датчиків потребуватиме побудови складних математичних моделей та статистичного аналізу. Допоможуть у цьому аграріям спеціалісти-математики [16].

Отже, з'являється актуальна потреба контролю за якістю навчання в загальноосвітній школі, постійного піклування за реалізацією розвивальної функції навчального процесу засобами варіативних та інваріативних навчальних дисциплін. Це зумовлює потребу ретельного використання розвивальних функцій навчальних дисциплін, апробованих на практиці, тих, що уже мають для цього фактичну базу. Зрозуміло, що робити це потрібно системно і систематично, якомога більше використовуючи національну методичну школу для збереження та накопичення інтелектуального ресурсу України. Відбір навчальних дисциплін повинен відбуватись із позиції інтелектуального розвитку, що передбачає формування вмінь і навичок мислення та активного використання бази знань у подальшій практичній діяльності. Це зумовлює потребу в перегляді методик викладання на основі національних надбань у галузі освіти та загальносуспільного досвіду.

Формування специфічного мислення, пов'язаного з надбанням вмінь і навичок, використання знань організації на практиці у процесі формування бази знань, свідомо реалізація виробничих процесів на відповідних етапах інноваційного процесу та здійснення усвідомленого самоконтролю власної діяльності повинні визначити основні напрямки формування особистості кожного учня загальноосвітньої школи. Зазначені вміння та навички не можуть з'явитися спонтанно, а мають стати результатом клопіткої тривалої цілеспрямованої розвивальної діяльності. Такі умови можуть бути забезпечені за системного і систематичного процесу, яким є навчання в загальноосвітній школі. Дійсно, де ще можна сформувані (припустимо, на інтуїтивному рівні) розуміння альтернативності розв'язання проблеми (способи можливого розв'язання), адаптивність знань, умінь та навичок (реалізація вмінь і навичок за нової штучно створеної навчальної ситуації), побудови мережі сприймання (скласти план, визначити порядок дій, розв'язати, підрахувати раціонально), необхідність контролю отриманого результату у формі контролінгу (чи належить отримана відповідь області припустимих значень, чи наявне розв'язання), дослідження потенціалу (за яких параметрів задача має/не має розв'язок, а якщо має, то скільки, і які), наявність різних моделей певного процесу (аналітичний, графічний, табличний способи), прогнозування та вироблення стратегії (здійснення повного дослідження функції та побудова ескізу графіку як результату дослідження функції), навчання новим знанням організації в контексті їх поповнення після відмови від раніше здобутих знань (дія над раціональними числами на різних етапах вивчення та застосування раціональних чисел, геометрія трикутника на площині). Отже, під час вивчення шкільного курсу математики (як навчальної дисципліни) формується спосіб базового мислення для здобуття узагальнених знань організації, що надалі стане підґрунтям не лише здобуття спеціальної освіти, а й основою будь-якої виробничої діяльності.

Відповідно, лейтмотивом навчання основ математики в загальноосвітній школі має стати не стільки фактичне накопичення знань бази, скільки оволодіння способами мислення, усвідомлення різних форм причинно-наслідкових зв'язків.

Здійснений екскурс до шкільного курсу математики дає право наголошувати на необхідності посилення суспільної уваги до цієї навчальної дисципліни, зміни ставлення як до такої, що має певні можливості надання загальних базових знань для подальшого їх використання у процесі розв'язання

основної проблеми знаннєвої економіки – формування нових знань, і відтак зміни рівня інтелектуальності людського ресурсу організації. Незважаючи на те, що вищезазначена проблема має державний зміст, цілком доречно є намагання її усвідомлення на рівні регіональної політики в контексті місцевого освітнього потенціалу.

Перехід до знаннєвої економіки має вагоме значення для розвитку вищої освіти, сутність якої полягає в тому, що вища школа повинна бути готовою до реалізації неперервної освіти людського ресурсу «через все життя» кожної організації на рівні галузі. Знання, отримані в процесі здобуття вищої освіти, є основою формування знань організації на рівні професіоналізму, що особливо важливо для сільськогосподарської галузі. Значущим щодо вищеокресленого постає дослідження Б. – А. Лундвалла [1], у якому науковець так визначає роль вищої школи у розв'язанні проблем знаннєвої економіки:

- викладання в університетах повинно бути зорієнтованим на підготовку студентів, що мають комунікативні компетенції, вміють будувати відносини співробітництва з іншими категоріями робітників та експертів;
- компетенції в галузі математики і мов є фундаментальними, які необхідно доповнювати знаннями соціальної сфери, що відкривають можливості налагодження співробітництва «по вертикалі» в ієрархічній структурі, а також «по горизонталі» з експертами різних галузей знань;
- органам управління варто заохочувати менеджмент і працівників задля самостійної організаційної участі, де студенти і професорсько-викладацький склад трансформували б навчальні заклади в майданчики знань;
- компанії, які поєднують інвестиції в науково-дослідну діяльність із підвищенням рівня практично надбаних знань, є більш інноваційними, ніж ті, що будують діяльність, беручи за основу кодифіковані знання;
- широкі можливості успішно реалізуються в національних системах, де освіта є всебічною, відкритою, демократичною; за умови надання гарантії зайнятості на ринку праці.

Отже, задля зростання рівня значущості вищої школи у розв'язанні проблем знаннєвої економіки постає пріоритетним завданням регіонів у сільськогосподарській галузі – створення інститутів регулювання ринку освітніх послуг і ринку праці з підсилення стимулювання процесу отримання знань, а також сприяння створенню та збільшенню кількості організацій із професіоналізації знань у державному і приватному секторах.

Також варто акцентувати на стратегічних напрямках інноваційного розвитку сільських територій на рівні регіону, що визначаються низкою таких державних програм: Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року [2] та Державна цільова програма сталого розвитку сільських територій на період до 2020 року [3]. Мета зазначених нормативних документів – підвищення рівня життя сільського населення; охорона довкілля; збереження природних, трудових і виробничих ресурсів; підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва. Але, на жаль, можемо констатувати неузгодженість цих програм з інтересами основних суб'єктів агропростору України, тому можна абсолютно погодитися з висновком про те, що реалізація державної політики розвитку сільських територій до сьогодні залишається обмеженою процедурою реалізації бюджетної децентралізації, що не поєднана з програмами розвитку як загальноновизнаного у світі інструменту територіального розвитку, у тому числі й інноваційного [11].

Ураховуючи історично складені обставини, сільськогосподарські підприємства України різної форми власності, поміж яких і фермерські господарства (на рівні регіону під час переходу на інноваційну діяльність), обов'язково мають пройти шлях формування знань організації (тобто навчитися мислити відповідно до змін характеру виробничої діяльності, усвідомлюючи необхідність навчання на всіх рівнях із використанням різноманітних способів отримання знань).

Так для здійснення переходу організації в статус організації, що розвивається за рахунок знань, необхідно:

- забезпечити неперервне навчання різних ешелонів людського ресурсу загалом за рахунок організації;
- постійно підвищувати кваліфікацію спеціалістів регіонального рівня та менеджерів вищого ешелону;
- навчати ефективно використовувати знання організації за певних виробничих ситуацій;
- ефективно розвивати кадровий менеджмент (причому робітничі кадри готуються на регіональному рівні на основі державної освітньої політики) через систему загальної освіти та вищої школи;
- використовувати досвід інших організацій, здійснюючи обмін досвідом.

Такий процес для сільськогосподарського сектору є досить складним як у матеріальній частині, так і в часовому просторі, оскільки «... нині в ініціативному порядку розробляються програми соціального й економічного розвитку тільки в окремих сільських територіальних громадах. У своїй більшості низові органи влади та місцевого самоврядування управляють за принципом «проживемо рік, а потім побачимо» і не визначають стратегічні пріоритети розвитку агропромислового виробництва й сільських територій з урахуванням їхніх земельних, природно-кліматичних і просторових переваг. Перед ними не

ставляться виважені цілі, які потрібно досягнути в середньостроковій та довгостроковій перспективі» [7]. Найбільш доцільним є спрямування цього процесу на розроблення програм, в основу яких буде покладено побудову сталих зв'язків між освітніми закладами, починаючи з загальноосвітніх шкіл, науково-дослідними інститутами та виробничими сільськогосподарськими структурами всіх рівнів (від особистого домогосподарства, фермера – до агрохолдингу), створення кластерів, технопарків, навчально-виробничих комплексів, тобто отримання постійно діючих координуючих інформаційних центрів. Сьогодні в умовах децентралізації влади саме громади сільської місцевості мають можливість більш оперативного осмислення змісту інноваційного типу розвитку їх місцевості та більш суттєвого передбачення майбутнього (кадрові зміни, перспективи розвитку людського потенціалу місцевості, оцінка перспектив розвитку освіти передусім на рівні місцевих загальноосвітніх шкіл).

Висновки та перспективи подальших розвідок

Отже, на державному та регіональному рівнях відбувається певне організаційне забезпечення становлення інноваційної діяльності сільськогосподарської галузі. Проте, доки не буде створено реально діючих центрів реалізації обґрунтованої моделі планування розвитку територій сільської місцевості, пріоритетне завдання яких має полягати у виконанні не лише освітньо-інформаційного забезпечення виробничої діяльності, а й реалізації координаційних функцій, доти не можна гарантувати впровадження ефективної регіональної інноваційної діяльності сільськогосподарській галузі загалом. Такі центри повинні стати важливою ланкою, що поєднуватиме систему зусиль різних установ, організацій та окремих суб'єктів професійно-виробничого процесу, спрямованих на розвиток сільських територій.

Задля реалізації змоги результативного використання власних знань, взаємозумовлених із набутими у результаті засвоєння інформаційних потоків, товаровиробник повинен мати відповідний рівень професійно зумовленої знанневої бази із навичками практичної реалізації в галузі фахової діяльності. Це і зумовлює наявність обов'язкового інтелектуального фону на рівні регіону (бази удосконалення знань, відповідного освітнього рівня суб'єктивного ресурсу регіону). Побудова системи управління інноваційного розвитку територіальних громад вимагає з'ясування й урахування зв'язків інноваційного розвитку в тріаді «освіта-наука-виробництво». При чому базовими програмними документами забезпечення цього розвитку в умовах децентралізації владних повноважень мають стати програми соціально-економічного розвитку сільських територіальних громад, в основу яких покладено узгоджені за часом реалізації й обсягами фінансування місцеві (сільські (селищні) та районні) інноваційно-інвестиційні проекти й бізнес-плани виробничого й соціального спрямування, переважно з використанням кластерних підходів до організації розвитку [7].

Список літератури

1. Lundvall, B.-A. National Innovation Systems: Towards a Theory of Innovation and Interactive Learning/ B.-A. Lundvall. – London, Printer, 1992. – 317 p.
2. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року [Електронний ресурс] / Міністерство аграрної політики та продовольства України. – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/page/?9678>
3. Державна цільова програма сталого розвитку сільських територій на період до 2020 року [Електронний ресурс] / Міністерство аграрної політики та продовольства України. – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/page/?10005>.
4. Інноваційна політика: Європейський досвід та рекомендації для України. – Т. 3. – Інновації в Україні: пропозиції до політичних заходів – Проект ЄС «Вдосконалення стратегій, політики та регулювання інновацій в Україні». – К.: Фенікс, 2011. – 214 с.
5. Каленюк, І. С. Освіта в економічному вимірі: потенціал та механізм розвитку / І. С. Каленюк. – К.: ТОВ «Кадри», 2001. – 326 с.
6. Климов, С. М. Интеллектуальные ресурсы организации / С. М. Климов. СПб.: СПБИВЭСЭП; Общество «Знание» Санкт-Петербурга и Ленинградской обл., 2000.
7. Кропивко М. Ф. Організація та планування комплексного розвитку агропромислового виробництва і сільських територій в умовах децентралізації владних повноважень / М. Ф. Кропивко // Економіка АПК. – 2014. – № 7. – С. 109-121.
8. Куклін, О. В. Економічні аспекти вищої освіти / О. В. Куклін. – К.: Знання України, 2008. – 331 с.
9. Лапаев, С. П. Стратегия формирования региональной инновационной системы / С. П. Лапаев // Вестник Оренбургского государственного университета. – 2010. – № 10 (116) – С. 83-90.
10. Луговий, В. І. Якість вищої освіти в Україні: проблеми забезпечення та визнання / В. І. Луговий, Ж. В. Таланова // Вища освіта України. – 2013. – № 3 (дод. 2): Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу: тематичний вип. – К., 2013. – С. 6-10.

11. Недбалюк, О. П. Інституційні та методологічні аспекти розвитку сільських територій на програмовій основі: досвід США для України / О. П. Недбалюк // Глобальні та національні проблеми економіки – 2015. – Вип. 8. – С. 222-227
12. Ніколаєнко, С. Аграрна освіта і наука в Україні в умовах євроінтеграції: проблеми та виклики / Станіслав Ніколаєнко // Вища школа. – 2015. – (15 грудня 2015 року). – № 11-12. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nubip.edu.ua/node/18498>
13. Офіційний веб-сайт Національної академії аграрних наук України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://naas.gov.ua>
14. Портер, М. Международная конкуренция. Конкурентные преимущества стран / Майкл Е. Портер; пер. с англ. – М.: Международные отношения, 1993. – 896 с.
15. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 червня 2009 року № 680-р «Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KR090680.html.
16. Сайт журналу «SuperAgronom.com» (20 січня 2017) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://superagronom.com/news/406-apk-naybilshе-potribni-spetsialisti-v-galuzi-it-injeneri-ta-agronomi>
17. Статистичний збірник. Наукова та інноваційна діяльність в Україні за 2015 рік / Держкомстат України; за ред. О. Г. Осауленка. – К.: «Консультант», 2016.
18. Федулова, Л. І. Формування регіональних інноваційних систем у контексті принципів європейської інноваційної політики / Л. І. Федулова // Академічний огляд. – 2014. – № 1. – С. 144-155.

References

1. Lundvall, B.-A. (1992). *National Innovation Systems: Towards a Theory of Innovation and Interactive*. London, Printer.
2. Derzhavna cil'ova programa rozvy`tku ukrayins`kogo sela na period do 2015 roku [State Target Program on Village Development of Ukraine for the period till 2015 endorsed] (n. d.) *Ministerstvo agrarnoyi polity`ky` ta prodovol'stva Ukrayiny`*. Retrieved from <http://www.minagro.gov.ua/page/?9678> [in Ukrainian].
3. Derzhavna cil'ova programa stalogo rozvy`tku sil`s`ky`x tery`torij na period do 2020 roku [State Strategy of Regional Development for the period until 2020] (n. d.) *Ministerstvo agrarnoyi polity`ky` ta prodovol'stva Ukrayiny`*. Retrieved from <http://www.minagro.gov.ua/page/?10005>. [in Ukrainian].
4. Innovacijna polity`ka: Yevropejs`ky`j dosvid ta rekomendaciyi dlya Ukrayiny. (Vols. 3.) *Innovaciyi v Ukrayini: propozy`ciyi do polity`chny`x zakoniv*. [Enhance Innovation Strategies, Policies and Regulation in Ukraine] *Proekt YeS «Vdoskonalennya strategij, polity`ky` ta reguluyuvannya innovacij v Ukrayini»* (2011). Kyiv, Ukraine: Feniks.
5. Kalenyuk, I. S. (2001). *Osvita v ekonomichnomu vy`miri: potencial ta mexanizm rozvy`tku* [Education in economic terms, and potential development mechanism]. Kyiv, Ukraine: Kadry.
6. Klimov, S. M. (2000). *Intellektualnyie resursy organizatsii* [Intellectual esources of the organization]. Saint Petersburg: Piter: SPbIVESEP; Obschestvo «Znanie» Sankt-Peterburga i Leningradskoy obl.
7. Kropy`vko, M. F. (2014). *Organizaciya ta planuvannya kompleksnogo rozvy`tku agropromy`slovogo vy`robny`cztva i sil`s`ky`x tery`torij v umovax decentralizaciyi vladny`x povnovazhen* [Organization and planning of comprehensive development of agricultural production and rural areas in terms of power decentralization]. *Ekonomika APK` – The Economy of Agro-Industrial Complex*, 7, 109-121. [in Ukrainian].
8. Kuklin, O. V. (2008). *Ekonomichni aspekty` vy`shhoyi osvity`*. Kyiv, Ukraine: Znannya Ukrayiny`.
9. Lapaev, S. P. (2010). *Strategiya formirovaniya regionalnoy innovatsionnoy sistemyi*. *Vestnik Orenburgskogo gosudarstvennogo universiteta – Vestnik of the Orenburg State University*, 10(116), 83-90. [in Russian].
10. Lugovy`j V. I. & Talanova Zh. V. (2013). *Yakist` vy`shhoyi osvity` v Ukrayini: problemy` zabezpechennya ta vy`znannya*. [Quality of higher education in Ukraine: problems of security and recognition] *Vy`shha osvita Ukrayiny` – Higher education Ukraine*, 3 (dod. 2): *Yevropejs`ka integraciya vy`shhoyi osvity` Ukrayiny` v konteksti Bolons`kogo procesu: tematy`chny`j vy`p.* – Kyiv, (pp. 6-10).
11. Nedbalyuk, O. P. (2015). *Insty`tucijni ta metodologichni aspekty` rozvy`tku sil`s`ky`x tery`torij na programovij osnovi: dosvid SShA dlya Ukrayiny`*. [Institutional and methodological aspects of rural development based on the curriculum: the experience of the USA for Ukraine] *Global`ni ta nacional`ni problemy` ekonomiky` – Global and National Problems of Economy (Vol. 8)*, (pp. 222-227).
12. Nikolayenko, S. (2015). *Agrarna osvita i nauka v Ukrayini v umovax yevrointegraciyi: problemy` ta vy`kly`ky`* [Agricultural education and science in Ukraine in terms of European integration: problems and challenges] *Vy`shha shkola. – Higher School*, 11-12. Retrieved from <https://nubip.edu.ua/node/18498>. [in Ukrainian].
13. *Oficijny`j veb-sajt Nacional`noyi akademiyi agrarny`x nauk Ukrayiny`* [The official website of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine.]. *naas.gov.ua*. Retrieved from <http://naas.gov.ua>. [in Ukrainian].
14. Porter, M. (1993). *Mezhdunarodnaya konkurenciya. Konkurentnyie preimuschestva stran* [International competition.competitive Advantages of the Countries]. Moscow: Mezhdunarodnyie otnosheniya [in Russian], 896.

-
15. Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrayiny` vid 17 chervnya 2009 roku № 680-r «Pro sxvalennya Koncepciyi rozvy`tku nacional`noyi innovacijnoyi sy`stemy» [The Cabinet of Ministers of Ukraine of June 17, 2009 № 680-p "On approval of the concept of the national innovation system]. (June 17, 2009). Retrieved from http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KR090680.html. [in Ukrainian].
 16. Sajt zhurnalu «SuperAgronom.com» (20 sichnya 2017) [The site of the journal "SuperAgronom.com" (January 20, 2017)]. <https://superagronom.com/news/406-apk-naybilshe-potribni-spetsialisti-v-galuzi-it-injeneri-ta-agronomi>. [in Ukrainian].
 17. Osaulenko, O. G. (2016). *Staty`sty`chny`j zbirny`k. Naukova ta innovacijna diyal`nist` v Ukrayini za 2015 rik* [Statistical Yearbook. Research and Innovation in Ukraine during 2015]. Kyiv: Derzhkomstat Ukrayiny`. [in Ukrainian].
 18. Fedulova, L. I. (2014). Formuvannya regional`ny`x innovacijny`x sy`stem u konteksti pry`ncy`piv yevropejs`koyi innovacijnoyi polity`ky` [Formation of regional innovation systems in the context of the principles of European innovation policy]. *Akademichny`j oglyad. – Academic Review*, 1, 144-155

Стаття надійшла до редакції 13.03. 2017 р.